

folkmusik och söka få en riktig bild av hur en äkta speiman, som inte kan några noter, återger sina fäderneärvda melodier, finns det inget bättre hjälpmedel än att spela in dem på band. Bandspejaren är en förträfflig uppfinning, och i våra många arkiv har vi nu en stor mängd inspelade

Gustaf Sjögren, 1836 — 1925, med hustrun Sofia.

melodier. Ofta blir det nog så, att denna melodiskatt endast är tillgänglig för några få forskare. Det är därför angeläget att teckna upp melodierna i notskrift. På det sättet får man en både hör- och synbar bild av melodierna.

I våra dagar blir de genuina gamla spelmännen alltmer sällsynta. Men än kan man träffa någon enstaka spelman, som har fäderneärvda låtar sedan generationer tillbaka. En sådan är Gunnar Sjögren, Askersundsgatan 14, Bandhagen. Han är född 1895 i Strängnäs, där han gick i skola. Hans far hette Karl Andersson och var den siste torntutaren i Strängnäs domkyrka. Gunnar Andersson hette således pojken, som nötte skolbänken i Strängnäs folkskola 1902—1908. Han hade bli musikdirektör. Bedingar i sång en timme per vecka. Hans ordinarie lärare i skolan var en karl med pondus, van att bestämma och van att bli åtiydd. En dag sa han till sin elev: Du Gunnar ska inte heta Andersson. Det finns så många Anderssoner. Du ska heta Sjögren efter din morfar! Därvid blev det. Det var lätt att byta namn på den tiden.

spela. Morfadern köpte då en fiol för 5 kr i en lumpaffär åt sin dotterson, som snabbt lärde sig de första grunderna. 1920 kom han till Stockholm, där han arbetat i 40 år som målare vid Stockholms stads reningsverk. Nu är han pensionerad. Sedan några år tillbaka är han oförmögen att gå och sitter i sin rullstol. Trots detta är han solig och glad och får öm vård av sin rara fru. Det som kanske mest bidraget till hans goda humör är hans kära fiol, som han trakterar med fart och kläm.

Huvudsakligen spelar han låtar efter sin morfar, Karl Gustaf Sjögren. Denne var född 1836 i Västmanland och dog i Strängnäs 1925. Det var en färgstark spelman. Redan 1883 tecknade redaktör K P Leffler ned i 7-låtar efter Gustaf Sjögren. Han var notbindare, lagade ryssjor och mjärddar och pysslade med varjehanda. Han skötte på somrarna om trädgårdarna åt fint folk i Strängnäs. På söndagarna och ibland även på vardagarna var han orgeltrampare i domkyrkan. Han och en medhjälpare Zetterström skötte också om ringningen. Det var ett ansvarsfullt jobb att ringa i den stora klockan. Med hjälp av en brädlapp, som sattes mot kanten av klockan, fick de i gången så, att kläppen slog jämna slag när de satte i gång att trampa. De kallades att gilla klockan.

Gustaf Sjögrens gumma hette Sofia. Det var ett duktigt och kavat fruntimmer. Det kunde nog behövas, ty ibland var spelmannen borta på bröllop 8 dagar i sträck, och då fick Sofia ensam sköta alla sysslor både inom- och utomhus. Det var inte lönt att gubben satte i gång och spelade inne i stugan, när gumman samtidigt var inne. Då åkte karlen ut. Mången gång kunde man få se spelmannen sitta och spela på en sten på gårdsplanen. Sin kära fiol förvarade under sina spelmansfärder i en ovanligt stabil fiollåda, som liknade en kort stock. Den var tung och drogs på en kälke under vintern och på en kärra under sommaren. Fiollådan tålde många och hårda törnar utan att det värdefulla innehållet tog någon skada.

Tillsammans med fil lic Jan Ling, Musikhistoriska Museet, Stockholm, besökte jag förra året Gunnar Sjögren och spelade på bandspelare in 29 låtar. Av dessa är merparten, 23 st, polskor från Strängnäs, Aspö, Ytterselö och Barva, 2 visor, 2 valser, 1 brudmarsch, 1 timplåt och 1 väktarrop. De två sistnämnda ska jag behandla i en särskild artikel. Polskorna är till största delen åttondelspolskor, typiska för norra Sörmland. En del har text. De är sk vispolskor, som sjöngs till dans, när det inte fanns någon spelman tillgänglig. Marschen kallas Sorunda brudmarsch. Någon variant till den låten känner jag inte till.

Inte mindre än 23 st av de inspelade melodierna är efter morfadern. Gunnar Sjögren har lärt sig

Gunnar Sjögren, född 1895 i Strängnäs, spelar sin morfars melodier med fart och kläm

låtarna på gehör. Varken han eller hans morfar kunde läsa noter. Här kan man således tala om muntlig tradition.

Det är en sak att spela in låtar, en annan sak att teckna upp dem. Nu har jag äntligen fått tid att sitta och lyssna till bandinspelningen och sätta i gång med det trägna och komplicerade jobbet som uppteckningen är. Men bandspejaren är som sagt ett förträffligt hjälpmedel. Om den gäller förvisso aposteln Pauli ord: Den är tålig och mild..., den förtörnas icke..., den fördrager all-

ting..., den uthärdar allting... Dessa goda egenskaper har min tålige bandspejare, som jag låter spela ett avsnitt om och om igen, tills jag fått notbilden klar för mig. Mycket intressant är att jämföra Lefflers uppteckningar efter Gustaf Sjögren år 1883 med mina egna efter dottersonen 83 år senare. Uppteckningarna är i många fall autentiskt lika.

Gustaf Sjögren måste ha varit en storheltare till speleman på sin tid. Men Gunnar Sjögren är inte dålig han heller. Jag är mycket glad över att jag fått deras gemensamma repertoar inspelad och upptecknad. Det blir ett värdefullt tillskott till Spelmansförbundets rikhaltiga arkiv.

Gustaf Wetter

Folket 17. 12. 1966

Färgstarka Strängnäs-spelemän

GUSTAF OCH GUNNAR SJÖGREN